

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,

16 Augustu
1867.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in 1. si 15. a lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a. Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu postalu.

Nº

16

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10), si la p. t. domnii corespundinti. Tóte epistolele sunt de a se tramite la redactiune francate. Corespundintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu

III.

CUPRINSULU: Galileu Galilei si condemnarea sistemului kopernikann din partea Romei (urm.). — Beseric'a si chiamarea preotiésca (sinea). — Protocolulu visitatiunei scol. din 1866 prin scólele popor. din protopopiat. gr. c. alu' Mediasului (urm.). — Statutele soçietatei „Transilvani'a”. — Monumentulu lui A. Pumnulu. — Amvonulu: Caus'a redicarei de crucei si crucile viatiei nóstre, (sinea cuventarei tienute la santirea çinterimului gr. c. ghierlanu in 1859, folosivera si la serbatorile crucei.) Mangaiarea intru desiertatiunile lumesci si chiamarea preotiésca façia cu ele (cuventu funebr., tienutu la mórtea f. preotu Vas. Bonyi.) — Literatura. — Ochre prin lumea politica. — Varietáti.

Galileu Galilei

si condemnarea sistemului kopernikann din partea Romei.
(urmare.)

In anulu 1611 se infaçisíà antáiasídata Galilei in Rom'a, unde avú la pap'a, la cardinali si la invetiati cea mai stralucita primire. Descoperirile sale cele nóue si puterea lòru demustratória pentru sistemulu kopernikann potú se le deslucésca inaintea prelatiloru, cardinaliloru si patriciiloru fàra piedeca, si academiei romane numitá „dei Lincei“ i presinte o scriere despre pétele din sóre, in carea invetiatur'a despre misicarea pamentului si starea sórelui e pusa de fundamentu. Academia asia de puçinu se împiedecà intru acést'a, càtu inca la anulu 1613 ea inasa-si dede acea scriere la tipariu in Rom'a. Nu e mirare, déca dupa acést'a primire Galilei credeá a poté contá la sentimentele cele mai favorabili pentru noulu sistemulu de astronomía, aperatu de dinsulu totdeun'a cu focu.

Insa dupa-ce intr'unu restempu de mai sieptedieci de ani presumtiunea kopernikana fusese suferita in pace sub modestulu vestmentu alu unei simple ipotese, cumu o presintase lumei Osiander fàra scirea lui Koperik moribundu, starea lucrului acumu se schimbà. In decursulu aceloru sieptedieci de ani n'au fostu intrelasatu pre ici pre cólea a esaminá ide'a lui Kopernik in modu scientificu. Nu intr'atát'a inasa atinsele indoiele teologice au sternitu neincredere façia cu Kopernik, nu, pre insu-si terenulu scientiei naturali se intempinà in estu respectu resistintia neaperata. Adeveratu cà se concedeá, precumca fenomenele ceresci, privite numai de sine, s'aru poté prea bine esplicá si calculá dupa presumtiunea kopernikana. Ast'a concessiune o facuse dej'a in vechime Ptolomeu façia cu cugetulu despre misicarea pamentului. Nici unu faptu astronomicu nu steteá in calea noului sistemulu, dara inasa din parte fisice depre atunci se gasira obieptiuni considerabili. Si chiaru aceste obieptiuni suntu acele, cari casiunara colisiunea lui Galilei cu inçivisiunea romana.

Pre atunci adeca inca nu erá cunoscuta acea împregiurare, cà aerulu atmosfericu e supusu legiloru greutatei si cà dinsulu ca si marea, strinsu legata de globulu pamentescu, misicarile planetului nostru, v. s. d. ale pamentului, le face intogm'a dimpreuna cu acést'a. Intregu spatiulu lumii, pana in apropiarea regiunei steleloru in susu, se socotiá pre atunci a fi implutu cu aeru. Deunde indata-

ce fú verb'a despre o misicare a pamentului, eruditii prin aceea socotintia sedusi fiendu, nu si-sciura inçhipuí lucrulu acést'a altmintrene, decátu cà o atare misicare s'ar templá astfeliu in aerulu, celu ce incátu pentru sine stà nemisicatu in locu, bunaminte cumu trece pescele prin und'a marei, cumu despica glontiuulu din pusica aerulu, si rót'a invertita sbérnaie in acést'a-si. Ast'a inçhipuire vedeá drept'aceea in resistintia aerului o piedeca neinvinsa pentru nóu'a presumtiune, ce pretindeá o misicare asia necuprinsu de rápede a globului pamentescu in grandíós'a mare de aeru a universului, presumpusa din gresiéla. Amiciloru noului sistemulu li se respundeá, ceea ce a fostu observatu dej'a Ptolomeu: cà déca presumtiunea acést'a despre caletorirea seau misicarea inainte a pamentului ar fi adeverata, atunci pre pamentu ar trebui se domnésca in continuu unu viforu nespusu de viorinte alu aerului; càci déca dej'a unu glontiu micutiú sverlitu din pusica cu rapediune causéza intru pe-trunderea sa prin aeru o siueratura, propasírea cea negraitu de iute a imensului globu pamentescu cauta se casiune necurmatu o larma de totului enorma. Afara de orcanulu acést'a, prin grabirea inainte a globului pamentescu neaperatu producundu, amu trebui apoi se mai observàmu inca o a dóu'a asemeni de mare misicare viforósa a aerului, prin presupus'a cotidiana invertire in giuru-si a globului pamentescu. Acestu viforu neintreruptu ar face imposibilu, ca omulu se stee in petióre, ca arborii se remana implantati in pamentu si ca edificiele se nu se restórne; tóte aru trebui se se dobóre; ba unu viforu alu aerului de o marime asia de cumplita demultu ar fi trebuitu se tocésca si asemeneze tóte obieptele depre suprafaçia globului pamentescu. Deórace inasa tóte aceste fenomene nu se aréta, ast'a ar fi argumentulu celu mai chiaru si mai neresfrantu pentru nemisicarea absoluta a pamentului in aeru; ear fenomenulu dílei si noptiei nu póte de altu-unde provení, decátu de la factic'a invertire a sórelui si a firmamentului in pregiurulu pamentului, pre carea ni o demustara si vederea ochiloru.

O alta contradicatiune improtiv'a misicarei inainte si rotirei împregiuru a pamentului se gasi in fapt'a, dupa carea unu corpu aruncatu perpendicularminte in aeru recade in acelasi locu. De ar fi adeca globulu pamentescu aievea in misicare, atunci in secundele suirei si recaderei corpului aruncatu in susu globulu pamentescu intru propasírea sa cea necuprinsa de

rápede ar trebui se se fia departatu fôrte in spatiulu lunei de la punctulu acel'a, din carele obieptulu se sverlise in susu, asia câtu elu ar trebui se cada diosu cu totulul intr' altu locu si dóra nici se nu atinga mai multu globulu pamentescu trecutu intr'aceea inainte. Pentruca de sverlimu in susu in directiune perpendicularare vreunu obieptu, aflandu-ne pre unu caru, ce cure rápede inainte, obieptulu nu pica mai multu inderetu pre caru, ci pre acelu locu din drumulu percursu, unde se aflá carulu in clipit'a sverlirei. Si deórace asia cev'a nu se templa si pre pamentu, candu sverlimu obiepte in susu, cercustarea acést'a dovedesce nemisicarea globului pamentescu.

Asísiderea mai faceáu inca si acea observatiune, cà décaKopernik ar avé dreptu, atunci unu glontiu pusícatu de la resaritu spre apusu ar trebui se sbóre cu multu mai departe, decâtu unulu pusícatu cu asemenea potere de la apusu spre resaritu, fiendca cestu din urma mierge in aceeasi direptiune cu rápedeá misicarea a pamentului si remane inca inderetulu acestei. Mai incolo nici o pusícatu'r'a trasa bine la tienta n'ar nimerí; cea tientita càtra nordu seau càtra sudu ar remané spre apusu de la tienta, deórace in intervalulu pusícării tient'a se misíca inainte dimpreuna cu pamentulu spre resaritu; cea nordica s'ar abate in stang'a, cea sudica in drépt'a. Pusícatura facuta spre santítu ar nimerí tient'a prea diosu, cea spre resaritu prea susu, si tient'a intr'aceea in arculu cercualu ar fí devenita aice mai aprópe, ear colo mai departe de statiunea pusícariului, decumu erá in momentulu tientirei.

Astfelu dara nóu'a opiniune se pareá a fí, desí in armonía cu fenomenele depré ceriu, in sa in contradicere cu lucrurile faptice depré pamentu.

Precandu dara cu sieptedeci de ani mai târziu Galilei prin descoperirile sale pre ceriu poteá cee-dreptu produce nóue adevèrintie esintiali pentru presumtiunea despre misicarea pamentului, fačia in sa cu memoratele fapte ale fisice si ale observatiunei depré pamentu i se ciuntá si lui intieptiunea, ca si lui Kopernik. Numai abia dupa mórtea lui Galilei descoperí si esplicá invetiácelulu seu Toricelli rezultatele greutatei aerului atmosfericu, si cu acést'a disparura lucrurile necuprinse, cari asertiunei kopernikane despre misicarea pamentului se opuneáu din partea fisice si a fenomenelor pamentesci. Nu *preintru* aeru si incontr'a resistintiei aerului se misíca pamentulu in cursulu seu si in rotirea sa cotidiana; mai virtosu intrég'a atmosfera in linisce relativa ca si marea face impreuna aceste misicari ale globului pamentescu, fàra de a vení prin aceea in turburare si colisiune. Obieptele aruncate depré pamentu in susu remanu in atmosfera, si in tempulu inaltiarei lor (persistandu totodata in fiacare clipa sub atragerea greutatei, va-se-díca sub poterea atractiva a globului pamentescu) patecipa impreuna cu atmosfer'a la misicarea pamentului, asia câtu dinsele remanu si recadu in aceeasi linia atractiunala càtra centrulu pamentului, in carea se templá inaltiarea lor. Astfelu dinsele ajungu ear la acelasu punctu alu pamentului, depré carele s'au redicatu, déca s'au redicatu aievea perpendicularu. Numai la caderea din o inaltíme insemnata se bagá de séma in tempíi mai noui o mica abatere spre apusu, si se ascrise precumpenitóriei inriurintie a grabirei inainte a suprafaçiei pamentului.

Ci tóte aceste Galilei nu le a ajunsu in viatia, si difícutátilor redicate de adversarii sei in numele fisice dinsele nu potú opune vreunu respunsu solidu. Aici

elu urmá numai aieptárilor lui Kopernik, supunendu intr'unu tipu cutotului arbitrariu, cumca pàtur'a *de diosu* a aerului inca ar mierge impreuna cu invea *de globului pamentescu*. Ca temeiu alu acestei *impírea* -miergeri a pàturei cei de diosu aduce inainte de totu generalu afinitatea aerului celui de diosu cu pamentulu, fiendca dinsulu cuprinde in sine fumu si alte pàrti pamentene. Ast'a pàtura a aerului impreuna-misicatu se estinde dupa Galilei cam pana la inaltímea muntiloru, asia câtu proprie coltiurositàtile globului esistinti in munti „cásí intr'unu vasu deschisu,“ dupacumu se respica dinsulu, smancescu si ducu cu sine pre acelu aeru de diosu in unu modu de totu mechanicu. Observatoriului altcumu asia de ageru i remase aici ascunsa socotinti'a cea adevèrata.

Trufasiulu zelu, cu carele Galilei dupa reintórce-rea sa din Rom'a se incercá a latí nóu'a parere, sumutiá pre adversarii sei, si unu dominicanu din Florenti'a scrise si disputá incontr'a cugetului despre misicarea pamentului. O epistola, ce o scrise Galilei in a. 1613 parintelui Castelli si carea se respandí in mai multe copie, cuprindeá aperarea franca a doctrinei kopernikane, pre carea Galilei se nevoiá acumu a o defendá si teologicesce prin esplicarea corespundiátoria a acelor locuri biblice, ce se pareáu atátu de delicate. Epistol'a acést'a in unire cu amintit'a scriere despre pétele sórelui formá bas'a, pre carea adversarii lui incepura incontr'a la tribunalulu santului oficiu din Rom'a unu procesu *pentru invetiatura eterodocsa teologica si filosofica*.

Galilei, audíndu de denuntiatiunea acést'a, caletorí debunavoia la Rom'a, spre a si-aperá acolo caus'a. Inca si deastadata avú acolo cea mai respectuósa primire; deosebitu pap'a Paulu V. si-aretá stim'a sa personala càtra dinsulu. Afacerea acusei insinuate improtiv'a lui Galilei nu se incredintiá propriului tribunalu de incesitiune, dupacumu erá altfelu indatinatu in asemeni casuri; mai virtosu, din desclinitu respectu càtra prea stimatulu eruditu, pap'a insarciná cu esaminarea pèrei numai o comisiune compusa din asia-numitii „evalificatori“. Cvalificatorii acest'i adeva nu suntu judeci proprii, fàra numai precepturi de lucru la esaminarea de scrieri suspecte.

Altcumu Galilei s'a portatu in Rom'a tare càra capu. Devenindu indresnetiu prin stim'a personala aretata lui, elu crediù a poté asteptá nu numai respingerea acusarei, ha inca lu lapt'a speranti'a, cumca prin zelulu seu celu nedumeritu va poté esoperá, ca pap'a prin santulu oficiu se intarésca formalu parerea kopernikana de adevèrata. Ambasadorulu florentinu din Rom'a intr'o epistola càtra curtea sa se plange asupr'a nesocotintiei lui Galilei, si observa: „Acestu barbatu prin portarea sa inca ne va casiuná tuturor'a cele mai mari confusiuni.“

Cercetarea nu esí dupa dorulu lui Galilei. Comisiunea cvalificatoriloru teologici se respicá in dóue sentintie: 1. dechiara, cà invetiatur'a despre *starea* sórelui se vedesce a fí „*absurda si falsa in filsofia*“ si „*contraria santei Scripture*“, si deaceea e eretica; 2. díce, cà si cugetulu, cumca pamentulu s'ar misíca, e de a se tiené de absurdu si falsu in filsofia, de contrariu s. Scripture si in intielesulu teologicu, déca si nu chiaru de ereticu, celu puçinu de „*eroneu in credintia*“ (erronea in fide.)

Intrég'a pertractare se tienù secréta, pentru a crutiá estmodu pre Galilei. La incheiare in 26 Fauru 1616 se dede acusatului presub mana ordinu, de a se lasá cu totulul de doctrin'a dechiarata acumu in modu

oficiosu de falsa. O abjurare nu se pofti atunci de la dinsulu, si nici nu i se dicta vreo censura. Amiculu seu cardinalulu Bellarmin capeta insarcinarea, de a impartasi in cas'a sa propria lui Galilei acest'a inviatiune (precepto) in faci'a unui notariu cu marturie. Elu avu a adauge dechiararea: ca deca acusatulu nu se va multiamu cu acestu preceptu, atunci va urma prinsore. Galilei, dechiarandu ca va se asculte, se dimise.

Cu acest'a se fini, incatu atingea persona a lui Galilei, acest'a pertractare prima. Elu venise la ea debunavoia, nu fu marginitu intru libertatea sa nici pre o clipita si afla in Rom'a cea mai respectuosa tractare. Desi elu cu unu zelu cumplitu s'a fostu silitu a si-apera caus'a, totusi nu i succese a convinge comisiunea despre necaptiositatea opiniunii kopernikane, pentruca dupa stadiulu de atunci alu scientiei naturali nu posiedea midilocele spre acest'a. Preurma dinsulu nu areta nici o resistintia incontr'a resolutiunii. Elu credu, ca se pote multiamu cu acest'a, pana candu in tempuri mai tardie se voru pote afla argumente noue si mai tari, epre a defenda mai bine invetiatur'a despre misicarea samentului incontr'a obieptiunii de *necalitura fizicale*, pecumu o potu defenda pana atunci dinsulu cu co-dtanii sei.

(va urma.)

Beseric'a si chiamarea preotiesca.

(incheiare.)

Dreptce fiacare candidatu de preotia rumege cutotadinsulu momentositatea pasiului, pondereze cu seriositate si fara preocupare promisiunile, ce le face successorului apostolicu in diu'a, candu episcopulu lu ordinéza prin impunerea maniloru si Spiritulu s. descinde, spre a imprimá sigilulu indelebile alu preotiei; si numai deca eresolutu a bravá tote greutatile, deca e insufletitu de santitatea statului, facundu o perfecta abstractiune de la interesele lumesci, si deca e inspiratu de exemplele magnifice ale apostoliloru si ale altoru barbati destinsi in direptiunea acest'a, numai atunci pasiesca la opulu sublimu, de a dá credintiosiloru sei unu fulcru in cursulu viatiei si aripe, cu cari spiritulu se se avente la inaltimea menirei sale.

Neceodata nu se infiora eroiculu soldatu de ocaziunile, ce i se oferescu pentru a si-demustrá energi'a si virtutea, ce i va acoperi capulu cu coron'a gloriei; neceodata va trebui se se infiore soldatulu lui Christosu de luptele, ce lu invita si astepta. Mantuitoriulu Isusu si santii apostoli, oricatu de esarcerbate lupte i astepta, oricatu de cerbicoase erau elementele de resistintia, nu fugu de lume. Deca dinsii, spariati de acestea, s'aru fi ascunsu in nescari desierturi pentru a deplange orbirea si coruptiunea omenimei, faci'a lunei nu s'ar fi schimbatu, filosofii si invetiatiu tempului modernu nu s'aru falí cu unu gradu atatu de inaintatu alu ideelorumanitarie. S. Paulu neciodata a desperatu de reusita luptei sale, ci cu buze ardietorie si cu cuvente barbatesci sdrosesce si urechiale Areopagului prin predicarea legi noue, ma mierge pana la petioarele tronului incrunatatu a lui Nerone cu predicarea credintiei despre egalitate, dreptate si fratieta. — Intaritu de atari exemple, se va cobori si preotulu tempului de faci'a — incatu comenda prudintia si bunulu cumpetu — in aren'a de lupta, si cu devotamentu si abnegatiune se va pune in faci'a egoismului si

a abominabilei depravatiuni. Luminatu de Spiritulu s., ce preveghieza preste baserica, va lucra cu indresnela pentru a respandi prin invetiaturele sale o atmosfera suava de consolare in giurulu filorului sei, si ajutatatu de același va pote implini si detoria sa cea mai grea, carea este indetoria de a premierge totdeun'a si in tote cu esemplulu bunu.

Indetoria, de a premierge si straluci cu esemplulu bunu, se cere mai multu si mai virtosu de la preotulu romanu ruralu. Ar fire opu de a lungi si discutá acestu punctu precatu se pote mai pre largu si in detaiu; dupa-cc insa am prea incordatu patientia onoratoriloru lectori prin lungimea celoru precedinti, in acestu punctu voiu starui a fi precatu se pote mai marginitu, avendu si dealtmentrele intentiunea, ca dupa o serioasa discussiune a daunelor provenitorie din esemplele rele ale preotiei, se nu lipsescu a eda intre impregiurari mai favoritorie o brosiuritia „*Icon'a preotului reu*“, unde fiacare defectu, fiacare citatiune voiu cerca a o provede si ilustra cu exemple din viatia, avendu in acest'a deosebita reflexiune la locurile mele natali campiane.

Eseemplele preotului romanu suntu mai atractive, mai influentiatorie asupra statului moralitatiei poporului, pentruca in elu poporulu are o deosebita incredere; caci in forte multe casuri preotulu cu fiii sei sufletesci lalalta se marisera, crescusera, urmara ilusiunile si visurile nevinovatei copilarie, moravurile le suntu comune, legaturele vechi, forte vechi, mai din leganulu inocintiei, au aceleasi traditiuni si credintie si omogeneitate de sentimente si aspiratiuni, cari le stringe si intaresce legatur'a caritatiei si amicitiei sincere. Diferentia de situatiune, de interese, de moravuri produce recela si orecare ostilitate morale; precandu comuniunea de interese, de sentimente invinge recela si neincrederea, rumpe barierele sarbedei politetie si curteniri, apropia si pornesce in pasii armoniei si fratietaiei pre cale comuna catre aceea-si meta. Din cari se vede, cumca viatia preotului trebuie se fia curata si nemaculata, pietatea spiritului lui se se oclindedie in faptele lui de tote dilele; caci prelanga aceea, ca prin esemplulu conscientiei curate se implu de torinti de bucuria spiritele, totodata li se aréta si fericirea curata si cea adeverata credintiosiloru, li se dá icon'a si modulu de a dobendi inca aici pre pamentu raiulu pazei.

Deca preotulu luminéza nu numai cu invetiatur'a, ci si cu esemplulu, atunci inaltandu-se pre sine la ceriu, inaltia si pre credintiosi; caci deca esemplulu se adauge a acredita si a confirmá invetiatur'a lui, atunci vorbirile, predicele lui voru contine farmeculu limbelorului de focu de la Rosalie, farmeculu, carele a invinsu mintea si vindecatu anim'a, a invinsu intieptiunea Greciloru, puterea Romaniloru si cerbicea Evreiloru. Predic'a cea mai resbatatoria si energica este viatia si esemplulu; esemplulu este mai tare ca invetiatur'a. „*Verba movent, exempla trahunt*“. Faptele suntu totdeun'a mai fructifere, mai elocinte ca vorbele. S. Ambrosiu dice: „*Cu catu cineva e mai santu, cu atata va fi cuventarea lui mai placuta*“, (quo vir sanctior, eo sermo accedit gratior); ear s. Gregoriu: „*Cuventarea devine insedarnica, deca faptele ne suntu rele*“, (inanis fit oratio, uli prava est actio); s. Bernardu in epist. 201 pentru preotu cere trei calitati: rogatiunea, esemplulu, dogenirea, (oratio ad Deum, exemplum, exhortatio.)

Cu respectu la secerarea fructelorului oficiului seu preotulu se se incredia dara nu atatu in facultatea ora-

torica, câtu în pietatea vieții. Preotulu virtutea se nu o publice numai, ci se o și urmeze, se face bine în toate dreptunurile. Vorbele preotului ce dreptu se fia totdeun'a iertare, misericordia și caritate, dara totuși se nu fia elocinte și abundantu numai în expresiuni de caritate, nu închinatu numai prin vorbe cultului filantropiei, deoracc cu vorbe nemine nu-si împaca fâmea și acoperere goletatea. Lipsitii chiama o mana de ajutoriu, fâmea solicitădia alinare, frigulu unu vestmentu. Vorbele dar sunt de prisosu în unele casuri. Pentru aceea preotulu nu numai va chiamă pietatea și mil'a asupr'a acestoru nenorociti, ci va întinde și ajutorintia faptica din prisosulu seu. Câte mii n'aru fi mangaiati, deca aru trebuî numai vorbe! Deci nu este necedecumu cuvenintioasa pentru preotu vorb'a multa și treb'a puçina; generositatea lui nu se cade se stee numai în vorbe, ci se o deprindia în fapta la fericiti și patimitori, la seraci și naseraci, la mari și mici; că unde-i lipsa, acolo este și ajutoriu divin, car instrumentulu îndurarei divine este și trebue se fia preotulu. Deunde elu în toate actiunile lui se dovedesca devotamentulu celu mai absolutu pentru interesulu poporeniloru și fratiloru sei și pentru regenerarea omenimei; o credintia și staruintia energica pentru progresulu omenimei și natiunei, unu amoru invapaiatu cătra Domnedieu, cătra seraci, cătra cei mici, cătra cei apesati, se-i caracterizeze viaț'a. „Asi'a se luminedie lumin'a vâstra înainte a omeniloru, ca vedindu ei faptele vâstre celea bune, se premarésca pre Tata-lu vostru celu din ceriuri“, dîce Domnulu la Mat. 5, 16.

De parte se fia dara, ca preotulu se devina cumv'a cuibulu faradelegiloru și grigiele lumesci se-i absorbă tota fiint'a; de parte se fia, ca iubirea de argintu și egoismulu, ce a luat nesce proportiuni asia monstruoase, se se înradecinedie într'atât'a în dînsulu, ca se se pòta aplică dîs'a santulu Augustinu: „Mecumeras, et Tecum non eram.“ Si, dorere! decâteori nu celebréza preotii s. liturgiá, decâteori nu complinescu alte functiuni sante mai numai cu corpulu! Decâteori nu resuna indesiertu cuventele, precumu ale altoru, asia și ale s. Petru Chrisologulu: „Corpori dedimus annos, demus animae dies!“ (Trupulu amu jerfitu ani, deci se jerfimu și sufletulu macaru zile.) Căti pòrta, oh Dòmne, (precumu eschiamo I. Christosu) subsuori càrtile sante și tablitiele lungi, unde-su scrise legile, ce nu le urméza!

Piétr'a fundamentala a scandalei și coruptiunei poporulu este lasitate seau, ce e și mai periculosu, esemplulu reu și debilitatea preotulu. Căce cumu va poté preotulu combate și probodî peccatulu betiei, deca acestu vitiu lu domnesce și pre dînsulu și lu face obieptu de batjocura și despretiu? Cumu va admoniá la competu și moderare, la crutiarea averei castigate cu crunta sudóre, la restringerea poftelor, deca insu-si este tereitu de ele și e sclavulu loru fara voia? Cumu va poté sterpi jocurile hasardóse, candu insu-si, cu neastemperulu condematulu la esiafotu, cu paliditatea și galfedirea celui ce vede palosiulu carneficelul ce va seiciunte esistint'a, cauta cu lacomia și sete ardietoria la cartea seau cotic'a, ce-i otaresce starea, viitoriulu, fericirea seau ruin'a familiei? Cumu va invetiá la pacientia și blandetia, candu patim'a și veementia lu conducu și guvernéza? Macarca la Galateni se cetesce: „De va și cadé vreunu omu în gresieia, voi cei duhovnicesci îndreptati pre unulu ce acel'a cu duhulu blandetieloru;“ car la s. Ambrosiu: „Una îndreptare fratiesca și amicala folosesce mai multu, ca una infruntare viforosa.“

Cumu, dîcu, deca dînsulu totuși cu o asprime și grobianitate cu totulu impropria chiamarei cêrca a mantui sufletele retacite și a sedî principiele luminei în animele sie-si incredintiate, ce necodata va ajunge, căce mai usioru poti prinde cu una lingura de miere muscele, ca cu ferie de oçetu? — Vai de aceea turma, carei'a-i cade una astfelu de parte! „Vai de aceea familia, dîce unu inventiatu, a carei'a capu este peccatosu; în carea celu de antaiu este celu mai reu; în carea acel'a, carele este ingaiatu a aperi onorea membriloru familiei, este celu de antaiu carele o maculeza! Acolo nu pòte locui binecuvântarea Domnulu, ci blastemulu resipitoriu, ruin'a și depravarea.

Deci care preotu va remané ore neatinsu de cuventele prea bunulu Isusu „Vai voue ce dîceti altor'a ceea ce se cade se face, și voi nu faceti?“ Si eara-si care preotu nu va cugetá la deliciulu, ce dá conscientia oblegatiunei și misiunei sale sinceru implenite? Acést'a lu redica preste valurile lumei și lu asiédia în sinulu unu raiu întregu. Vina apoi orice neplaceri preste capulu lui; elu este tare; méseretatea nu-lu indoesce, căce credintia lu sustiene; raiulu, ce-lu face a resari în sinulu seu sincer'a amblare intru cele ale chiamarei sale, i dá pace și fericire. Fericitu se sente de mii de ori unu atare preotu, candu vede, că cuventele lui revêrsa binecuvântare, ostenelele-i mangaiare, faptele-i fericire; candu vede, că pòte salvá pre cei sie-si incredintiatu, și este mantuirea și scaparea a sute de insi în tempu și în eternitate.

Blasiu 1867.

Ioanu Popu,

teol. patruan. în semin. metrop. din Blasiu.

Protocolulu visitatiunei scol.

prin scólele popor. din protopopiat. gr. c. alu Mediasiului

(întreprinse în Noembre și Decembre 1866 de T. V.

Bourz'a, inspectoru scol.)

(urmare.)

5. *Siarosiulu-sasescu* numera 201 suflete gr. c.; prunci apti și amblatori la scóla suntu cu totulu 16. Edificiulu scol. propriu comunale inca lipcesce; la a. 1864 s'a asemnatu locu de scóla, și acumu se facu pregatirile necesarie pentru edificarea scólei; este in sa casa de scóla fórte acomodata, carea e gratificata decătra Georgiu Harhoiu; salariulu invetiatorescu e fipsatu annuatim în sum'a de 32 fl. v. a., dintre cari 16 fl. v. a. de la poporu. De docinte este constituitu de la anulu 1863 Zacharia Harhoiu, absolutu de V. clasa gimn. în Blasiu.

Siarosiu, 5 Dec. 1866. Eforia bes.: Teodoru V. Bourz'a, parochu loc.; Ioachimu Marculu m. p., curatoru; Georgiu Harhoiu; Ioane Munteanu; Ioachimu Todoranu; Nicolau Curcianu; Georgiu Marculu. Zacharia Harhoiu, docinte locale.

6. *Valdhitu*. În acést'a comuna edificiu anume scolicu inca nu este; locu de scóla este, in sa asemnatu numai de la a. 1865, candu s'a fostu asemnatu și loculu de beserica și de curte parochiala. Cumca inca pana în presinte nu s'a edificatu scóla, caus'a principale e, că neavendu poporulu beserica, a fostu ocupatu cu edificarea acelei'a; în venitoriu voru in sa a edificá și scóla. Casa de scóla în presinte este inchiriata „annuatim“, a carei'a proprietariu este Georgiu Schell. Cursulu scol. duréza preste decursulu iernei. Aici suntu suflete gr. c. 300;

prunci apti de scóla suntu 34; de docinte este togmitu Ioanu Vladutiú, absolutu de II. clas. gimn. in Mediásiu; salariu este sistemisatu pe unu anu 25 fl. v. a.; invetiamentulu se propune numai in limb'a romana.

Valdhitu, 5. Diec. 1866. Eforí'a bes.: Natanailu Tataru m. p., parochu gr. c.; Elia Pred'a, curatoru; Petru Fagarasi; Stéfanu Popoviciu; Petru Rotariu. Ioanu Vladutiú m. p., alesu de docinte.

7. *Noulu*. In acést'a comuna este edificiu de scóla, carele in sa e proprietatea celoru gr. orientali; totusi docintele e de religiunea gr. cat. si e togmitu pentru ambele confesiuni, in sa nu-i provediutu cu nice unu documentu de intarire ca docinte. Aici suntu suflete gr. cat. 97., prunci apti de scóla 12; de salariu este sistemisatu anuale o suma de 26 fl. v. a.; de docinte interimalminte este togmitu Nicolau Lupsí'a, carele a invetiatu numai in scól'a poporale de la Copsí'a. Instruarea prunciloru se face numai in limb'a romana; cursulu scolasticu duréza preste diumetatea semestrului de iérna.

Noulu, in 5 Diec. 1866. Eforí'a besericésca: Natanailu Tatarulu m. p., parochu gr. cat.; Georgiu Rosic'a, curatoru; Vasiliu Rotariu; Ioanu Suciú; Ioanu Rotariu, Natanailu Cocanu. Nicolau Lupsí'a m. p., docinte gr. cat.

8. *Copsí'a-mare*. Acést'a parochía este un'a dintre cele mai de frunte in decanatulu Mediásiului. Ea contine 560 suflete, prunci apti de scóla suntu cu totul 80; edificiu propriu de scóla in sa nu este, din cauza, cà nu s'a potutu capetá locu de scóla de la comun'a politica, pentru carele in sa din anulu trecut s'a facutu apelare la maritul magistratu alu Mediásiului, si in sa pana in presinte n'a esítu nice o resolutiune. Cas'a de scóla e inchiriata pre anu, si e proprietatea lui Dinu Moldovanu. Cursulu scolasticu e defiptu de la 1. Noembre pana in ultim'a Aprile. Invetiamentulu se propune in limb'a romana, precumu si cetirea in limb'a germana. De salariu este togmitu 8 cupe de cucurudiu si 10 cr., seau numai optu cupe de granu de fiacare fumu, carile computate fiendu in bani forméza o sumulitia de 30 fl. v. a.; de docinte este togmitu Ioane Moldovanu, absolutu de I. clasa gimnasiale in Mediásiu.

Copsí'a-mare, Diec. 1866. Eforí'a besericésca: Nicolau Lichirie m. p., parochu locale; Ioanu Dragomiru, curatoru; Nicolau Deacu Florea; Ioachimu Calboreanu; Iosifu Calboreanu; Sandulu Calboreanu. Ioane Moldovanu m. p., docinte locale.

9. *Bertanu*. In orasiulu Bertanu suntu 304 suflete de religiunea gr. c., eara prunci apti de scóla suntu cu totul 28. Casa de scóla nu este edificata, nice locu de scóla in sa nu s'a cerutu, din cauza, cà poporulu a fostu ocupatu cu edificarea besericeí; este in sa casa de scóla inchiriata, carea e in stare buna si e proprietatea lui Gavriila Florea. Cursulu scolasticu tiene de tómn'a pana primavér'a. Invetiamentulu se propune numai in limb'a romana; de salariu s'a fipsatu ,annuatim' de la fiacare familia, carea nu are copii, 4 cupe de bucate, si apoi de fiacare pruncu ori prunca 50 cr. v. a.; de docinte e togmitu Zacharia Moldovanu, absolutu de II. clas. gimnasiale in Sabiiu.

Bertanu, 8 Diec. 1866. Eforí'a bes.: Petru Florea m. p., parocu locale; Gavriila Florea, curatoru; Ioanu Andreiu; Patriciu Florea; Nonu Bozesianu; Michailu Radulu; Ioanu Moldovanu; Nicolau Florea. Zacharia Moldovanu m. p., docinte gr. cat.

10. *Magareiu*. Acést'a parochía este intemeiata numai de la a. 1862 prin parochulu locale Suciú. Aici se afla 161 suflete gr. c., eara prunci apti de scóla laolalta 21.; edificiu propriu de scóla nu este, locu de scóla in sa nu-i asemnatu, fara parochulu in sa si gratuitu instruéza pruncii in cas'a sa propria. Docinte propriu in sa nu este in stare a si-tiené, fara, dupacumu s'a aflu la acést'a visitatiune scolastica, prin diliginti'a parochului pruncii suntu instruati fórte bine in cetire si scriere in limb'a romana; totusi poporulu s'a oblegatu, cà primindu locu de scóla de la comuna, in sa pre anulu venitoriu va sistemisá unu salariu amesuratu tempului pentru unu docinte.

Magareiu, 9 Diec. 1866. Eforí'a bes.: Iosefu Suciú m. p., parochu locale; Tom'a Pusícasiu; Nicolau Pusícasiu; Achimu Cretiulu; Dinu Holerga; Tóderu Popoviciu.

11. *Alm'a*. In comun'a acést'a se afla suflete gr. c. 226., eara prunci apti de scóla laolalta 27. Scóla comunale in sa pana in tempulu de faciá nu este edificata, càci locu de scóla numai in 21 Oct. a. a. s'a asemnatu; este in sa casa de scóla buna, a carei'a proprietaria e An'a Bogacianu, carea a spendat'o pentru scóla gratuitu. Cursulu scolasticu e celu indatinatu. Invetiamentulu se propune numai in limb'a romana; de salariu in tómn'a trecuta s'a sistemisatu ,annuatim' de la fiacare familia 1 fl. v. a. si de fiacare pruncu optu cupe de bucate. De docinte este togmitu Vasiliu Radulu, abs. de II. clas. gimn. in Sabiiu, carele totodata e insarcinatu si cu oficiulu cantorale.

Alm'a, 10 Diec. 1866. Eforí'a bes.: Basiliu Aaronu m. p., parochu gr. c. locale; Vasiliu Gabanu; Acseste Neamtíulu; Ioanu Sasu; Natanailu Rogozanu. Vasiliu Radulu m. p., docinte gr. c.

(finea va urmá.)

Statutele societatei „Transilvani'a.”

Domnule Redactore!

Am onóre a ve comunicá statutele societatii „Transilvani'a“, rogandu-ve, se binevoiti a le publicá si in colónele diuariului D. Vóstre.

Se scie, cumu s'a intemeiatu acést'a societate.

Mai multi teneri transilvaniani, studinti la universitatea din Bucuresci, serbandu aniversarea dílei de 3/15 Maiu, diu'a reinviarei natiunalitateru romane in Transilvani'a in 1848, propusera infientiarea unei societati pentru ajutoriulu studintiloru romani depreste Carpati.

Ide'a fú salutata cu entusiasmu de unu numeru mai insemnatu de studinti si alti Romani generosi.

Se tienura mai multe intruniri, se votara statutele societatii si se alese comitetulu. S'au luatú tóte mesurile potintióse pentru asecurarea duratei societatei.

Societatea, departe de a fi politica, nu are altu scopu, decátu acel'a, de a stringe legamentele de fratía intre junimea studiósá din tóte partile romanimeí, venindu in ajutoriulu studintiloru romani din Transilvani'a si partile ei.

Mai pre susu de verice partitu politicu, noi ne adresámu, pentru spriginirea acestei societati, càtra toti Romanii de verice clasa, de verice partitu, de verice stare.

Vócea nóstra nu va resuná in desiertu.

Romanii din valea Dunarei si-voru aduce aminte, că in cursu de lungi secolu, la tempu de pericolu, acei Carpati sempiterni ai Daciei centrale au fostu deaporeria loculu de scapare alu natiunalitatii romane. De acolo, din sinulu Carpatiloru, a descinsu Negru-Voda de a intemeiatu Tiér'a-romanésca; de acolo a venitu si Dragosiu-Voda de a fundatu statulu Moldovei; si precandu in tempii mai din urma elementulu strainu pareá a ne amenintiá limb'a si a stinge chiaru sentiulu natiunalitatii romane, totu Romani din acei Carpati venira a reinviá limb'a, natiunalitatea si literatur'a romana.

Niceodata Romanii din Transilvani'a nu cunoscuro pentru dinsi alta misiune in aceste tiere, afara de acea, de a profesá ide'a natiunalitatii romane. Ei niciodata n'au facutu alta politica in tierele romane, si nici unulu dintr'insii n'a agonisitu aici vreodata alta avere, afara de stim'a si recunoscinti'a adeveratiloru Romani.

Asta-di, ascurati si tari in conscienti'a natiunalitatii nóstre, noi deabia mai avemu trebuintia de apostolatulu loru. Ear ei, ei niciodata n'au fostu mai amenintiati in limb'a si in natiunalitatea loru.

Unu bine nemarginitu le potemu face, venindu in ajutoriulu junimei loru studióse.

Nicaiurea in Europ'a poporulu, adeveratulu poporulu, n'a produsu din sinulu seu propriu si prin midiu-lócele sale proprie barbati cu invetiatura atátu de numerosi si atátu de meritati, ca in Transilvani'a. Junimea studiósá a acestui poporulu merita respectulu si ajutoriulu totoruru.

Incátu pentru noi, noi detorimu fratiloru nostri acestu ajutoriu. Nu e Romanu, carele nu se va grabí a si-impliní pre intre ute acés't'a sacra detoria.

Inscrierea de membri ai comitetulu precumu si raspunderea tacsei se póte face la vericare din membrii comitetulu, precumu si la alti onorabili domni, caror'a s'au impartítu liste tiparite si subscrise de presiedinte si secretariu.

Eata cumu e compusu comitetulu soçietatii: presiedinte, A. Papiu Ilarianu. Vicepresiedinti, Cernatescu si V. A. Urechia. Secretari, Laurianu fiulu si Procopiu. Caseariu, Ioanu Martinoviciu comerciantu. Ceilalti membri: Florianu, A. Robescu, P. Gradistianu, Hajdeu, Corvinu, Tacitu, Fortunatu, Ianculescu si Precupu.

Bucuresci, 18 Iuliu 1867.

Presiedintele soçietatii,
A. Papiu Ilarianu.

Statutele soçietatii „Transilvani'a“

pentru ajutoriulu studintiloru romani din Transilvani'a si partile ei.

Art. 1. Soçietatea pórtá numele de „Transilvani'a.“
Scopulu.

Art. 2. Scopulu soçietatii este, stringerea legamentelor de fratía intre junimea studiósá din tóte partile romanimei, venindu in ajutoriulu studintiloru romani din Transilvani'a si partile ei.

Art. 3. Numai studintii de la academie si universitati, lipsiti de mediulóce, se voru bucurá de ajutoriulu soçietatii.

Art. 4. Dorinti'a soçietatii este, ca cei ce voru studiá cu ajutoriulu ei, dupa terminarea studioloru se continue a serví romanismulu in partea loculu.

Art. 5. Presiedintele soçietatii, in urm'a unei decisiuni a adunarei, va aduce la cunoscintiá publica epoc'a,

candu soçietatea va fi in stare se ajute din venitulul fondulu ei.

Art. 6. Totu Romanulu póte devení membru alu soçietatii.

Unu strainu inca póte fi numitu membru onorariu alu soçietatii.

Art. 7. Oricine va voi se fia membru, n'are decátu a cere inscrierea sa in registrulu soçietatii, platindu inainte celu puçinu una rata lunaria.

Art. 8. Fiacare membru, odata inscrisu, chiaru prin acés't'a se obléga ca membru alu soçietatii celu puçinu pre unu anu.

Art. 9. Unu membru, care n'ar indepliní oblegatiunile sale prevediute prin statute nici dupa una a trei'a somatiune, ce i s'ar face din partea comitetulu, se va privi cá nu mai voesce a face parte din soçietate.

Art. 10. Presiedintele soçietatii se alege de adunare din sinulu soçietatii. Elu este totodata presiedinte alu comitetulu si alu adunarei.

Art. 11. Adunarea soçietatii póte numí membri de onóre, presiedinte si vicepresiedinte de onóre.

Fondulu soçietatii.

Art. 12. Fiacare membru e detoriu a respunde soçietatii celu puçinu 12 sfanti pre anu, in rate lunarie seu si pre anulu intregu inainte.

Art. 13. Membrulu onorariu la primirea decretulu de numire respunde odata pentru totdeun'a doi galbeni, presiedintele de onóre patru galbeni, vicepresiedintele de onóre patru galbeni.

Art. 14. Membrii adunarei inca primescu decrete in urm'a verificarei loru decátra adunare. La primirea acestoru decrete ei respundu o tacsá de câte doi sfanti.

Art. 15. Soçietatea va cercá a si-marí fondulu prin tóte mediele cele mai protivite cu natur'a si scopulu ei, precumu suntu cudeosebire: conferintie si publicatiuni literarie, si alte asemeni.

Art. 16. Soçietatea primesce cu recunoscintiá daruri, subventiuni, donatiuni etc.

(finea va urmá.)

Monumentulu lui A. Pumnulu.

Candu se induiosieza provedinti'a de suferintiele secularie ale unui poporulu intorsu pe calea virtutii, candu voesce ea se lu mantuésca din periculele, ce lu amerintia, si se lu redice pe o trépta mai inalta de bineastare spiretuala si materiala: atunci cu prisosintia revérse ea din spiretulu seu in unii barbati alesi ai poporulu aceluia, i inzestréza cu insusitatile necesarie unui profetu si apostolu alu binelui publicu, le impune nobil'a si sant'a misiune, de a stá neobositi la postulu seu si de a lucrá fara pregetu, cu sacrificie de repausu, de pace, de comoditate, la regenerarea poporulu prin desceptare si prin luminare.

Unulu dintre cei alesi de provedintia pentru salvarea poporulu romanu, si in specialu pentru regenerarea Romaniloru din Bucovina, a fostu profesoriulu Aronu Pumnulu.

Cine dintre cei vii sufletesce nu cunosce óre intemplantile din viati'a acestui barbatu raru, cari compunu o pagina gloriósá in istori'a natiunala? Cine nu i scie activitatea lui literaria si apostolica natiunala, carea i ase-

curéza stim'a eterna si nemorirea? Cine nu i-a vediutu caracterulu lui celu blandu, atragatoriu si tare ca diamanțulu, pre carele nici bóle cumplite, nici suferintie amare si grele nu l'au potutu infrange? Cine dintre cunoscatorii si ascultatorii lui nu-si aduce a minte, cu câta insufletire, cu câta convingere rapitória si fara de nici o pretinsiune sumétia propagá elu desceptarea natiunala, zelu spre cultura, nesuintia spre solidaritate fratiésca, invapaiare pentru moralitate intru tóte, ca temeli'a binelui publicu, si prudintia agera intru urmarirea scopuriloru mai inalte? Cine nu i-a cunoscutu tendinti'a lui cea nobila, de a creá insu-si din medilócele sale proprie ajutórie pentru studinti sermani, si indemnariile lui cele induplecatórie pentru infientiarea de fundatiuni pentru studie mai inalte? In scurtu cine dintre noi nu i-a cunoscutu virtutile lui cele mari private si publice, si cine nu i scie meritele lui cele neperitórie pentru eternitate?

Acestu barbatu raru, acestu apostolu sinceru alu binelui si alu natiunalitatii romane acú mai bine de unu anu de díle nu se mai afla trupesce in mediuloculu nostru; spiretulu lui insu planéza ca unu geniu feritoriu de rele deasupr'a tierisiórei nóstre, ear sentimentele lui cele de totu nobile viéza si se intarescu in sute si mii de anime alese, ce necontenitu batu si nesuescu in direptiunea croita de nesce patrioti adeverati si indrumata si sustienuta cu atát'a intielectiune si prudintia de Aronu Pumnulu?

Candu unu barbatu se lupta tóta viati'a sa, nu pentru interesele sale particulare, ci sustiene cu taría si cu sacrificie pre cele publice, pre cele generale; candu unu omu se face apostolulu, ba chiaru martirulu unoru idee salutare, alu unoru principie eterne; candu elu nu viéza pentru sine, ci pentru binele si mantuirea toturor'a: atunci acelu barbatu nu este unu simplu moritoriu, elu este unu tramisu alu provedintiei, barbatulu poporului intregu, omulu comunu. Toti acei'a, cari urméza pre astfelu de barbati in intreprinderile si in lucrarile loru, nu-i asculta numai simplu pre dinsi, ci se acomodéza si se supunu vocei provedintiei, carea si-i a alesu de organe. Poporulu, carele veneréza pre atari barbati, nu se inchina loru, ci ideelor si principiiloru, causeru, ce le-au sustienutu si le-au aperatu ei, si sentimentelor nobile si frumóse, de cari au fostu ei petrunci. O tíera, unu poporu, care nu dà luptatoriloru pentru idee mantuitórie onórea cuvenita, care amintirea loru nu o tiene de santa, acelu poporu dà dovedi nu numai cà n'a preceputu pre conducatorii, pre profetii sei, ci inca cà nici n'a fostu demnu de ingrigirea si de sacrificiele loru. Atare poporu se condémna insu-si de viu la mórte, pentrucà n'a preceputu si pentrucà nu onoréza viati'a in cei morti trupesce, dara vii in eternu sufletesce.

Dejudecandu-ne dupa cele premise, suntemu óre noi, Romanii bucovineni, moralu morti ori vii? . . . Se nu ne cugetàm multu la respunsu, ci se afirmàm indata cu cutediare, cà da! noi suntemu vii inca, càci nu numai cà amu preceputu pre toti binevoitorii, pre toti binefacatorii nostri, si in specialu pre nemoritoriulu Pumnulu, pre apostolulu natiunalitatii romane, alu propasirii in cultura si in moralitate, ci inca nesuimu intru urmarirea si sustienerea ideelor lui salutare. Dovéda pentru acést'a este fapt'a, cà comitetulu Soçietatii literarie din Bucovin'a in prim'a sa siedintia la mórtea lui A. Pumnulu a decisu in unanimitate, ca se i se redice unu monumentu mormentalu si se se infientieze o fundatiune Pumnuleana pentru spriginirea teneriloru seraci la studie mai inalte; cà toti fostii lui invetiacei si stimatori, si toti studintii

gimnasiului cernautianu din indemnuri proprie si in repetíte ronduri si-au rostitu dorinti'a fierbinte pentru facerea monumentului si pentru infientiarea fundatiunii câtu mai curundu.

Eata dar cà tineri si betrani, invetiacei si simpli stimatori suntu uniti in reverintia pentru rarulu barbatu Pumnulu, carea este purcésa din insufletire pentru ideele sustienute de dinsulu!

Si prin ce alt'a aru fi Romanii in stare, se-si manifesteze mai nimeritu stim'a si reverinti'a sa faciá cu Pumnulu, decátu numai prin infientiarea astoru dóue monumente? Celu de la mormentu, simplu dar cuvientiosu, se arete fiacarui Romanu, fiacarui caletoriu loculu sacru, unde pauséza osamentele acestui barbatu multu pretiuitu; celalaltu, fundatiunea adeca, se fia unu isvoru nesecatu de mediulóce, prin cari se se cultiveteneri insufletíti de chiamarea, de a prourmá mai departe oper'a inceputa de Pumnulu, de a se face si ei in cercurile sale de activitate apostoli sinceri si zelosi ai natiunalitatii romane, ai sporirii in cultura si in moralitate.

Déca nu s'a datu pana acum'a nici Romaniloru bucovineni, nici celoru deprin celelalte provincie romane ocasiunea, de a-si impliní o detorintia santa in memori'a lui Pumnulu, caus'a a zacutu in impregiurarile triste si nefavoritórie ale anului trecut. In estu anu in sa, dupa repetíte cereri din mai multe parti, ne luàm libertatea de a face apelu caldurosu nu numai la toti invetiaceii lui, ci si la toti stimatorii lui, la toti Romanii adeverati de pretotindene, ca se vina intr'ajutoriu cu obolulu seu spre realisarea ideelor amintite mai susu. Prin contribuirile sale Romanii voru dovedí sentiu de solidaritate si de recunoscintia pentru marile merite ale barbatului nostru comunu; ei vor aretá, cà suntu intielesi cu caus'a sustienuta de Pumnulu, cà dorescu, cà voescu, ca ea se triumfe câtu mai curundu.

Suntemu de totu securi, cà fiacare Romanu cu sentiu, ori de unde ar fi elu, se va grabí cumu mai tare, ca se depuna pe altariulu lui Pumnulu jerf'a sa, si de aceea rogàm pre oricine, se binevoiésc a adresá contribuirile sale deadreptulu seau prin culegatori la Comitetulu Soçietatii pentru literatur'a si cultur'a romana in Bucovin'a, de carele se va ingrigí redicarea monumentulu mormentalu, si se va administrá fundatiunea Pumnuleana. List'a contributoriloru se va publicá in „Fóii'a Soçietatii“ precumu si reporturile de administrarea baniloru incursi.

Rogàm inca pre onoratele redactiuni ale toturor foilor romane, ca reproducundu apelulu nostru, se binevoésc a deschide liste de contribuire in cerculu amiciloru si alu cunoscutiloru sei. Asemene rogàm si pre toti amicii nostri de pretotindene, ca se spriginésc apelulu nostru prin indemnariile sale calduróse si binevoitórie. Astfelu numai curundu vomu fi in stare, de a anuntiá publiculu romanu atátu redicarea monumentulu mormentalu câtu si infientiarea fundatiunii Pumnulene. *) („Fóii'a Soçietatii etc. din Bucovin'a.“)

Comitetulu Soçietatii.

*) Óre la câtu voru fi sporitu fondurile incepute pentru monumentele infientiande celoralalti nemoritori barbati ai natiunei: A. Muresianu, S. Barnutiu, Marianu? — — —
Red.

Amvonulu.

Caus'a redicării de cruce si crucile viatǐei nǒstre,

(cuventare ținuta prin subscrișul în țințirimulu gr. u. din Ghierl'a cu ocasiunea, candu ilustr. sa candv'a Ioanu Alexi, în Domnulu repausatulu episcopu alu diecesei gr. u. de Ghierl'a, a binecuventatu crucea redicata acolo prin munificenț'a sa si a ven. capitulu în primavér'a anului 1859.) *)

„Celu ce vre se vîna dupa mine, se se lăpede de sine, si se-si lee crucea sa, si se vîna dupa mine.“ Marc. 8, 34.

(finea.)

Acumu, i. a., se ne coadunăm cu totii în giurulu semnului mantuirei, iubirei, frățietății, egalității si învingerei, — carele tóte remnurile si popórele depe supraț'a pamentului, pre unde a patrunsu cuventulu adevărului eternu, le-a invinsu si unitu prin legatur'a credinției, asia câtu adi toti, fia de orice limba si națiune, carii se inchina semnului mantuirei, se numescu frati, — si se ne recunóscemu si plangemu în amaritiunea sufletului nostru pecatele comise incontr'a santei cruci, a cestui gagiu alu mantuirei genului omenescu din etern'a sclavía. — Veniti încóce mai înainte de toti voi protivnicii cruci lui Christosu, carii nu numai nu ati veneratu pana acumu s. cruce, cumu se cuvine, ci dóra o-ati batjocuritu, despretiuitu si blastematu; ba póte cà neci palari'a nu vi-o ati mis'catu depe capetele vóstre cele sumetie, trecundu prelanga s. cruce, la a carei inaltiare în dealulu Golgot'a odinióra sórele s'a intunecatu, pamentulu s'a cutrieratu, pietrele s'au despícatu si mormenturile s'au deschisu; ba, ce-i si mai multu, póte pre acei'a, carii si-marturisescu onórea si credinț'a loru cea temeinică càtra s. cruce ca incepetóri'a si deplinitóri'a fericirei omenimei, i derideti si batjocuriti de santi cu crucea în sinu! Veniti si ve apropiati! Plecati-ve capetele vóstre celea ingonfate si cadeti în genunchi la radechin'a lemnului mantuirei, ca din cóst'a cea santa a unui-nascutu Fiiului ddieescu, strapunsu cu suliti'a tirana, se se verse isvorulu mantuirei si preste căpetele vóstre cele insarcinate de faradelegi si se le spele; pentrucà se fiti convinsi, cà reutatile vóstre celea inradecinate si pátimele vóstre celea nedumerite singuru prin credinț'a cruci mantuitórie le vei poté invinge! — Alergati încóce si voi cei osteniti si asupriti de necasurile lumei, si luati pre umerile vóstre jugulu lui Christosu celu usioru, adeca credinț'a cruci mantuitórie! — Veniti si voi toti cei asupriti de portarea cruciloru viatǐei, impuse voue decàtra chiamarea vóstra cea crestinésca, si ve odiniti si recoriti la umbr'a arborelui mantuirei! — Nu ve departati neci voi cei carii insetosiatu s. dreptate si doriti mangaiare; veniti, aici e dreptatea si mangaiarea vóstra, credinț'a cruci mantuitórie!

Ear tu, Dómnne atotpoternice Domnedieule si ziditoriele, carele prin mórtea unui-nascutu Fiiului teu pre cruce suferita ai voitu a intemeiá fericirea omenimei în ceriu si pre pamentu! cauta dintru inaltíme spre noi cei întru numele teu si spre marirea ta coadunati ai tei fii, si ne dà charulu teu celu poternicu, ca prin același intariti, se ne potemu portá cu credinț'a si rabdare crucile viatǐei nǒstre. Intaresce-ne pre noi, Dómnne, cu arm'a cruci astfeliu, ca se ne potemu luptá pre acestu pamentu cu resemnatiune eroica crestinésca în óstea lui Christosu, si asia órecandv'a se potemu si noi

*) Cu neinsemnate modificări se póte folosi si la serbatorile cruci. Red.

dice cu s. Paulu apostolulu (epist. II. càtr. Tim. 4. 7—8): „Lupta buna m'am luptatu, curgerea o-am implinitu, credinț'a am paditu; eara, ce-e mai multu: mi s'a alesu mie cunun'a dreptății, carea o va dá mie Domnulu în diu'a acea, dreptulu judecatoriu, si nu numai mie, ci si tuturor'a celoru ce iubescu aretarea lui.“ Amin.

Alimpiu Barboloviciu,
preotu gr. u. romanu.

* * *

Mangaiarea pintre desiertatiunile lumesci, si chiamarea preotiésca față cu ele,

(vorbire funebrala, rostita la inmormentarea parochului gr. c. de Amatiu, órecandu Vasiliu Bonyi, în 19 Maiu 1867.)

„Intru inceputu tu, Dómnne, ainte meiatu pamentulu si lucrurile maniloru tale suntu ceriurile; acelea voru pieri, eara tu remani.“ Ps. 101, 26—27.

E lege firesca, tare si nestramutata, ca totu, ce are inceputu, se aiba si căpetu. Tóte suntu supuse puterei cei neesorabili a tempului, carele — ca unu torinte furiosu, ce esunda preste tiermurii sei, si tóte, ce i-stau în cale, le matura si le inmormenta sub undele sale — într'un'a strica si nimicesce. Asemene e tempulu unei fiere selbatece, carea diu'a nóptea pandesce dupa préda; totu manca si consuma, si necicandu nu se satura. Are tempulu si unu argatu credințiosu si neobositu, si acest'a e — — — mórtea, carea pune capetu la totu, ce vietuesce.

Copilulu nou-nascutu acumu pórtu în sine radechin'a peritiunei, morbulu; tóta viatǐa omului nu e alt'a, decátu o agonia, nimicire, descompunere lina, preinceputulu, — decátu o caletoría càtra mormentu, de carele cu totu pasiulu totu mai tare ne apropiám. Tóte în giurulu nostru trecu si se schimba, si omulu asia e de dedatu cu acést'a schimbare, încátu neci nu o baga în séma.

Dar suntu totusi momente, candu si celu mai catranitu si impietritu la anima, si preste voi'a sa, stà pe cugete si par' cà se intréba: Dar cu mine óre ce va fí? Aprópe e óre seau departe acelu momentu, candu si a mea stare se va schimbá, candu si eu voiu incetá a viatǐu? . . . Astfeliu de momente suntu maicuséma acele, candu petrecemu pre vreunu frate seau o sora a nóstra la mormentu. Astfeliu de momentu, cugetu eu, cà e pentru noi cei de față si acestu de acumu, candu cu anima trista petrecemu la mormentu pre adormitulul Domnulu frate alu nostru preotu si respective parinte sufletescu alu credințiosiloru sei fii. Deci în momentulu acest'a, carele trebue se ne aduca aminte tuturoru, cà mai iute seau mai tardíu pre toti ne astépta asemene sórte, se stàmu puçintelu si se meditàm; si déca în astfeliu de momente toti ne sentímu patrinsi de gele si intristare, parte pentru celu repausatu în Domnulu, parte aducundu-ne aminte de parintii, fratii, sororile, consangeni, amicii si cunoscutii nostri iubiti, pre cari i-amu petrecutu pe acést'a cale: se cercàm a ne aflá si recerut'a mangaiare.

Din parte-mi, dandu-mi-se acést'a provincia si totodata detorintia trista, de a ținé cuventarea funebrala la inmormentarea repausatului în Christosu frate preotu, voiescu a meditá, si adeca dupa marginitelemi poteri a ve cuventá: I. despre vanitatea (desiertatiunea) celoru lumesci; II. a cercá si a ve aretá pentru astfeliu de casuri deplina mangaiare; si fiendca în repausatulu în Domnulu petrecemu la mormentu pre unu lucratoriu

neobositu in vini'a Domnului, voiu vorbi in partea III. despre chiamarea preotiloru peste totu, aruncandu deodata o scurta privire peste carier'a repausatului in Domnulu. Deci ve rogu pre toti, se fiti cu pacientia si cu ascultare! —

I. De la caderea protoparintiloru nostri in paradisu pana in dilele nostre au viatiuitu milióne si milióne de ómeni, cari toti au fostu, si nu mai suntu! Trupurile loru s'au prefacutu in pulbere, din carea au fostu si create. Curtile si cetatile redicate prin ei inca s'au ruinatu si s'au nemicitu tóte, ca si osementele ziditoriloru loru. Pulbera din trupuri de imperati si principii s'a mestecatu cu cea de cersitori, intogm'a precumu se mesteca dupa focu cenusi'a din palatiuri cu cea din colibe. Dincolo de mormentu nu mai este destingere intre omu si omu, neci suprema'tia, neci orgoliu, neci ura seau invidia, de cari geme lumea acést'a. Tóte acele incéta deodata cu baterea pulsului.

Despre trecutu numai puçine suntu insemnate in analele istorice; dar si aceste anale nu suntu altu-cev'a, decâtu matriculele mortiloru, decâtu adeverintie si atestate despre aceea, cà tóte cele pamentesci suntu trectorie. Seau unde ne conducu pre noi istoricii? La campi de batalie acoperiti cu cadavre, la mormente de ale imperatoriloru si principiloru, la ruine de palatiuri si de cetati! Ce ne presinta all'a, decâtu flucusu si refluxu, in naltiare si umilire, in florire si vescedire, imperati si domnitori noi si tronuri vechie cadiute si sdrobite; pe unde au fostu odata frumseti amagitorie si flori incantatorie, gasimu locuri selbatece si parasite! Toti istoricii totdeun'a si pe totu loculu numai totu despre schimbare si nemicire ne vorbescu, cásicumu ne aru strigá intr'un'a la urechia cu Ieremia profetulu depre ruinele Ierusalimului: „*Desiertatiunea desiertatiuniloru!*“; — Dar ce mai avemu lipsa se ne spuna si se ne arete istoricii, candu ne potemu convinge cu ochii nostri in tóta diu'a?

Precumu a fostu trecutul, asia e si prezentulu, si asia va fi si venitorulu. Nemica nu remane, neci din cele mai frumóse si mai maretie, lucruri—maisusu óse góle si ruine! Astfelu suntu trectorie si bucuriele si placerile si desfetările omenesci tóte. Necasurile, dorerile, suferintiele neasteptate, si la cei ce le pare, cà anóta in fericire, vinu pe furisiiu si batu la usia, si nu este incuietóre se ne-potemu incuiá usi'a dinaintea acestoru óspeti nechiamati si nedoriti. Decâteori nu se mesteca cu glasurile cele desfatatorie ale muziceii sunetulu tristu alu clopotului, ce ne chiama de la ospetiiu si banchetu la inmormentare? Decâteori nu incepemu septeman'a cu petrecere si voia buna, si o gatámu cu gele si intristare? Ma nu se templa adeseori, cà demaneti'a ridemu si avemu voia buna, cara sér'a ne innéca plansulu si suspinulu?

Dar nu numai tóte lucrurile lumesci trecu si se nemicescu, ci si insi-si ómenii cu tóte bucuriele si placerile loru. Abia sosesc nuntiulu mortiei, morbulu: voi'a cea buna, ca unu amicu necredintiosu, fuge si ne parasesc, lasandu-ne singuri se ne luptámu lupt'a cea grea — cu mórtea! Ochiulu se impaingenéza, faci'a galfediesce, tóta poterea din trupu scade si pierc pe róndu, sangele se opresce invine, . . . medulările mai multu nu misica, . . . limb'a abdice servitiulu, . . . sufletulu sbóra la tronulu eternu, . . . viati'a se stinge, . . . omulu nu mai e, decâtu unu frustu de pamentu, o glía! Acumu nu mai are neci unu doru de bucuria, neci unu locu de adunatu comori, neci unu obieptu de superbia, neci o

causa de invidia! Tóte s'au gatatu! Pre elu tóte l'au parasitu, si elu cauta se se despartie de tóte. Acumu e mai seracu, mai golu si mai nepotintiosu, decâtu cumu a fostu, candu s'a nascutu. Acumu nu vine maica sa, ca atunci, la elu, se lu desmierde, se-lu iee pe braçiele sale se lu légine, se-lu stringa la pieptulu seu, se lu desteppe cu fragedime si se-lu aplece la sinu-si! . . . Mam'a nóstra cea comuna, pamentulu, lu-lipsesc de tóte ce i-a impromutatu, si in braçiuulu seu spatiosu numai unu locutiungustu de odihna i-mai dà. Câtiv'a ómeni icau cas'a cu locuitoriuulu si cu tóta avuti'a in ea pre umere si o ducu de o asiédia in acea parte de mosia, carea o are cu dreptu firescu totu omulu intr'o forma. De ar fi avutu cinev'a in viati'a sa sute si mii de pogóne, atunci se ajunge cu pamentu de trei coti! — In scurtu apoi se dà uitarei, cásicumu nu ar mai fi fostu pe lume, si i-se stergu tóte urmele, cásî ale unei corabie, carea se confundu in mare si ap'a eara-si se asemenéza deasupr'a ei.

Dar' in sa sant'a nóstra religiune ne invétia, cà nu numai omulu cu tóte placerile si desfetările sale trece si se nemicesce, ci si loculu petrecerei lui, lumea acést'a vediuta, ceriulu si pamentulu, inca sunt supuse acelei sorti; „*acele voru pieri, eara tu remani,*“ dice Spiritulu s. prin gur'a Psalmistului. „*Ceriulu si pamentulu voru trece, eara cuventele mele nu voru trece,*“ dice Mantuitoriuulu.

Cátu de trista sórte au dara tóte lucrurile lumesci! Oh desiertatiunea desiertatiuniloru, si tóte suntu desiertatiune! Cine ar voi dara se fia asia fara minte, ca se-si lege anim'a de nesce lucruri asia de trectorie? Cine ar fi asia de neunu, ca se iubésca numai pamentulu si lumea acést'a, de carea asia rápede trebue se se despartie si carea ea in sa-si inca va trece? Óre in sa acestu adeveru se fia asia de tristu, càtu se nu ne aflámu in dinsulu neci o bucuria, neci o mangaiare? Ba, la tóta templarea chiaru in clu ne aflámu si mangaiarea deplina. Ci despre acést'a in partea

II. Tóte suntu trectorie! Avuti'a trece si incéta, in sa cu mórtea incéta si seraci'a; sanetatea dispare, in sa si morbulu si tóte bólele si dorerile; glasulu „osana!“ a incetatu, in sa nu se mai aude neci „restignesc-lu!“ Cu risulu a trecutu deodata si plansulu; nu mai audímu laude si glorificari, in sa neci calumnie si batjocure. Cu bucuriele si placerile impreuna dispare si superarea, necasulu si tóta sórtea rea. Mórtea nu rapesc numai cunun'a cea de auru si de margaritari, ci si cea de spini; si nu apuca numai sceptrulu domnitoriuulu, ci si bastonulu si cârja cersitoriuulu!

Decumv'a in sa, iubite crestine, in aceste inca nu ti-affli destula mangaiare, ci doresci, se ti- o dec chiaru sant'a Scriptura, apoi eaca vine santulu apostolu Paulu, ca se te mangaie cu puterniculu seu cuventu: „*De credemu, cà Isusu a moritu si a inviatu, asia si Ddieu pre cei adormiti intru Isusu aduce-i-va impreuna cu elu*“, dice dinsulu la I. Tesal. 4, 14. — Mórtea si invierea lui Isusu se-ti fia dara spre perfecta mangaiare; càci, precumu dice totu acelasi mare apostolu (la Rom. 4, 25), „*Isusu s'a datu mortiei pentru peccatele nostre, si prin mórtea sa ne-a facutu ai sei, astfelu, incátu nimene dintre noi nu-si traesce lui, si nimene nu-si móre lui-si; càci si de traimu, Domnului traimu, si de morimu, Domnului morimu.*“ „*Ori traimu, ori morimu, ai Domnului suntemu.*“ (Rom. 14, 7—8.) — Dara bine se ne insemnámu, cà santulu apostolu nu dice: „decumv'a Isusu a moritu si a inviatu . . .“, ci: „de credemu, cà Isusu a moritu si a inviatu . . .“; credinti'a e dara legatur'a,

careea ne impreuna cu Isusu; prin credintia, ca prin unu canalu, se revérse preste noi darulu morței si inviarei lui Isusu. „Asia si Ddieu pre cei adormiti intru Isusu aduce-i-va impreuna cu elu“, adeca din mórte la viatia, din intunerecu la lumina, depre pamentu la ceriu si din mormentu in raiu; va-se-díca nu numai i-va inviá, ci i-va duce impreuna cu Isusu la vecínica si deplina fericire. Precumu dara Isusu a inviatu din morti, asia si credintiosii cei adormiti intru dinsulu voru inviá; càci „*Christosu pentru acea a moritu si a inviatu, ca se donnésca si preste cei morti si preste cei vii*“, (Rom. 14, 9.) Cumu ar poté domní preste cei vii, decumv'a nu aru inviá, ci aru remané in veci morti; pentrucà odata toti trebue se móra?

Eaca dara, i. a., càta mangaiare ne aflámu in sant'a nóstra religiune, ca „*se nu ne intristámu, cásì ceialalti, ce nu au sperantia*.“ Pentru-ce se ne si superámu si intristámu, candu Spiritulu s. prin rostulu santiloru apostoli ne spune, cà cudeabunaséma va vení o diua, in carea impreuna cu Isusu ne vomu duce acolo, unde Ddieu „*va sterge tóta lácrem'a depre tóta faci'a, si nu va fi mai multu mórte, neci plansu, neci típetu, neci dorere*“? — Insa, i. a., celu ce voiesce se fia dusu atunci in ceriu impreuna cu Isusu, trebue ca si aici in asta viatia se fia impreunatu cu elu prin credintia, se viatiúesca dupa invetiatur'a Evangeliei lui, se faca bine si se se ferésca de fapte rele; pentrucà „*voru esì cei ce au facutu bine intru inviarea viatiei, eara cei ce au facutu rele intru inviarea judecatiei*.“ (Ioan. 5, 12.)

Gasindu-ne dara in sant'a nóstra religiune mangaiare deplina, orícandu si ori pre cine amu pierde: se ne mangaiemu in sufletele nóstre si pentru repausatulu in Domnulu, pre carele acumu lu-petrecemu la vecínica locuintia; cu atátu mai virtosu, càci dinsulu, ca lucratoriu in vini'a Domnului in 37½ de ani, implinindu-si cu diligintia chiamarea si detori'a sa de preotu, cudeabunaséma si-va aflá resplat'a cuvientiósá la dreptulu judecatoriu. Ci despre chiamarea si detorintia preotiesca se audímu in partea a

III. Nu este pre pamentu asia demnitate, nu este intre ómeni asia rangu, cu care se se póta asemená sublimitatea preotiei. Càte poteri si diregatorii lumesci suntu, tóte se ocupa cu lucruri pamentesci si trecatórie; puterea preotului in sa se estinde preste cele ceresci si eterne, preste cele ale sufletului, carele este nemeritoriu. Preotului i-e concrediuta óresicare functiune in imperiulu lui Christosu, eara „*imperati'a lui Christosu nu e din lumea acést'a*.“ Pentru acea crestinii din tempurile vechi tieneáu pre preoti de interpreti (telmaci, dragomani) intre Domnedieu si ómeni, precumu ne spune s. Ieronimu; eara la profetulu Malachi'a preotii se numescu „*angeri*.“

Dar se petrecemu puçintelu pre preotu in activitatea sublimei sale chiamari, ca se cunóscemu mai deaprópe inaltínea demnitátei lui.

Mai antáiu lu-gasimu la altariulu Domnului, unde cu putere data de susu preface pana si vinulu in trupulu si sangele lu I. Christosu; si „*candu aduce preotulu acestu sacrificiu necruntu, premaresce pre Ddieu, face bucuria angeriloru, edifica baseric'a, ajutóra pre cei vii, castiga odihna celoru repausati si pre sine se face partasiu toturorú bunetátilorú*“, precumu scrie Tom'a de la Campu.

Acusi aflámu apoi pre preotu in administrarea sacramentelorú, si eara-si pe amvonu ca invetiatoriu si predicatoriu de cuventulu ddieescu.

Prin sant'a taina a casetoriei lumea se inavutiesce de fientie dupa tipulu si asemenarea omenésca, — preotulu in sa in sant'a taina a botezului face din ele fientie dupa tipulu si asemenarea lui Ddieu; si fiendca in florierea si frumseti'a plantei aterna de la grigi'a, ce i-se dà la inceputu, preotulu primesce pre baiatu, de locu ce l'au invetiatu parintii limb'a omenésca, in braçiele sale, ca se lu invetie limb'a cerésca, principiile religiunii lui Christosu, se-lu tiena in apropiarea lui Ddieu si se-i nutrésca sufletulu cu „*laptele credintiei*.“ — Déca cresce mai mare si are lipsa de nutrementu mai tare, lu-prinde de mana si lu duce la ospetiulu angeriloru, la més'a ddieésca, la tain'a s. a cuminecaturei. — De se ranesce anim'a omului prin pecatu, preotulu e acel'a, carele tórna pe ea balsamu vindecatoriu in sant'a taina a marturisirei; pentrucà lui i-s'a datu putere a legá si a deslegá, putere, carea intrece tóte dispušetiunile, facultatile si poterile lumesci. — Dupa acea, fiendca nu este bine omului de fia singuru pe pamentu, preotulu e eara-si acel'a, carele impreuna barbatului o soçia, cu carea la -olalta se póta portá mai usioru sarcinele viatiei si lucrá spre ajungerea destinului omenescu. — Legatur'a de casetoria in sa se face numai pre unu tempu anumitu, pe viatia; pentrucà mórtea rumpe acea legatura si face din soçia vedua, din baiati orfani. Asia-numitii amici (pretini) parasescu patulu celui moribundu, mediculu depune tóta speranti'a de vindecare; bolnavulu in sa striga intr'un'a dupa ajutoriu si usiorare trupésca si sufletésca. Dar nime nu aude vócea celui necasitu; tóte suntu in linisce, numai gemetulu bolnavului intreruptu de suspinulu soçiei si alu baiatiloru se mai aude. Atunci deodata, in tempu de nópte tardiu, prin plóia, frigu si tempestate, se ivesce preotulu cu faci'a plina de mangaiare. Bolnavulu suspina si geme, preotulu se róga, apoi bolnavulu si-marturisesce peccatele, preotulu lu-desléga si acumu se sentiesce usioratu; in sant'a cuminecatura i-dà mangaiare si merinde pe calea vecínica, si in sant'a taina a ungerei lu-intaresce spre lupt'a cea mai depre urma, preste carea bolnavulu in scurtu si trece fàra vreo frica seau ingrigire. Acumu indrépta preotulu cuvente de mangaiare dulce càtra cei remasi; acusi apoi petrece pre celu repausatu la mormentu, i-santiesce locuinti'a vecínica, lu-desléga in ca odata de orice legatura, i-sigilédia cas'a tupului si i-dà binecuventarea cea depre urma.

Atsfeliu sierbesce preotulu omului de la léganu pana la mormentu. Dar elu face in ca si mai multu decâtu cele enarate. Anume, pana-ce altii judeca si osendescu pre deaprópele lorú, preotulu se cobóra in intunereculu si mucediel'a temnitiloru, ca se dee nefericitulu osenditu mangaiarea credintiei; lu petrece pana la loculú perdiarei, ca si acolo se spuna si se predice factoriului-de-rele indurarea lui Ddieu, si se i insufle in credere si sperare cu cuventele aceste: Nu desperá, ci crede si te pocaesce, càci „*asta-di in ca cu Isusu poti fi in raiu*“, ca si telhariulu celu impreuna restignitu cu elu!

Acumu intrebú, óre este cev'a mai sublimu, decâtu acést'a chiamare si totodata detorintia santa a preotului? Isvoresce óre din cev'a institutiune lumésca atát'a daru, atát'a bunetate eterna pentru omenime, ca din indeplinirea chiamarei preotiesci aci enarata? — Lasu, se si-respondá totu insulu, carele m'a ascultatú cu luare a minte! — (Urméza aplicarea si iertatiunile indatinatú.)

Georgiu Marchisiu,

parochulu Homoródelorú-romane.

Literatura.

Resvanu Voda, drama istorica in cinci acte in vier-suri, de B. P. Hajdeu; edit. a dón'a. Ca drama natiunala in stilu legatu e unu adeveratu tesauru adausu la literatur'a rom. — Pretiulu 4 doidieceri.

Daci'a. Revolutiunile de la 1848, 1859, 1866; de D. M. Pred'a. — Pr. $\frac{1}{2}$ doidieceriu.

Plebeulu, diariu politicu, in loculu fóstei „Pres'a," ese in Galatiu odata in septemana dominee'a, sub geranti'a domnului I. Florescu. — Pr. pre trei lune 10 doidieceri.

Istori'a revelatiunel divine a ambeloru asiedimente, de Gavr. Popu, prof. de s. Scriptura in semin. metr. gr. c. din Blasiu, Brosiur'a II. (pag. 109—220.) Cu aprobarea esc. sale d. archiep. si metrop. gr. c. alu Albei-Julie A. Sterc'a Siulutiu. Sabiiu 1867, cu tipariulu lui S. Filtsch. — Cele díse in nru. 21. alu „Sionului r.“ din a. tr. despre brosiur'a I. a acestui opu de mare pretiu le repetímu si despre a II. in tóta estinsiunea loru, adaugundu dorinti'a, ca acést'a scriere scientifica, rara in literatur'a nóstra, se se completeze câtu mai curendu si se ajunga si mai multe editiuni. Pretiulu brosiurei acescei, ca si a celei prime, e 50 cr. v. a.

Acte oficióse, privitórie la infientiarea metropoléi gr. res. a Romaniloru din Transilv., Ungari'a si Banatu. Sabiiu, 1867. — Pretiulu 50 cr. v. a.

Caiu Svetoniu Tranevilu: Viati'a a XII imperatori; traducere din latina in romanésca, ilustrata cu notitie de G. I. Munteanu, directoru si profesoru la gimnasiulu romanu gr. or. din Brasiovu, si premiata cu 250 fl. de comitele Scarlatu Rosetti. Opu lu se tipari pre spesele domnului premiatoriu la Römer si Kammer in Brasiovu.

De diminutivis lingvae rumanicae, vulgo valachicae nominatae; dissertatio inauguralis philologica, auctore N. Ch. Quintescu. Berolini, 1866. — Pr. $\frac{1}{3}$ tal.

Il Talmude e la vita di Gesù: ossia le origini del cristianesimo e il moderno razionalismo; per Luigi Colletta, prete napolitano. Napoli 1866. —

Die Basilikenform bei den Christen der ersten Jahrhunderte, ihre Vorbilder und Entwicklung, für Architekten, Kunsthistoriker und Geistliche, von Oskar Mothes, Doctor der Philosophie. Leipzig 1865. — Pr. 1 tal.

De studiis metaphysicis, aetati nostrae accommodandis; ad philosophiae professores; L. Lanzilli, S. I. Ambiani 1866. — Pr. 1 tal.

Die Philosophie des katholischen Katechismus. Eine gründliche und populäre Rechtfertigung der kath. Glaubens- und Sittenlehre, mit besonderer Berücksichtigung der wichtigsten Fragen und Einwürfe der Gegenwart, von Dr. A. Martinet. — Versiune din limb'a franca, facta de unu parochu din díeces'a Limburg. Mainz 1866. — Pr. 1 tal.

Dogmengeschichte der patristischen Zeit, von Dr. I. Schwane, Prof. der Theologie zu Münster. 1866—67. — Pr. 3 tal.

Witterungen der Seele, von Alban Stolz. Freiburg 1867. — Pr. 1 tal.

Die Psychologie des Aristoteles, insbesondere seine Lehre vom *νοῦς ποιητικός*; von Dr. Franz Brentano, Privatdocent der Philosophie an der Universität zu Würzburg. Mainz 1867. — Pr. 1 tal.

Die antiochenische Schule und ihre Bedeutung auf exegetischem Gebiete; von Th. Hergenröther, Religions- und Geschichtslehrer zu Würzburg. 1866. — Pr. 12 gr. d. a.

Abraham a Saneta Clara, von Th. G. v. Karajan. Wien, b. Gerold, 1867. — Pr. 2 tal. 26 gr. d. a. Renumitululu Abrahamu a S. Clara fú nascutu in anulu 1644 in cetatea bavarica Wasserburg. In anulu 1662 intrà in monasteriulu Augustinianiloru descălciati, unde acumu e institutululu sublime de la s. Augustinu. Fú predicatoriu alu aulei imperatesci in Vien'a, unde, precumu si cu alte ocasiuni, desfasiurà una oratoriá alésa, preserata totdén'a cu multu umoru. Morì in an. 1709 in monasteriulu Augustinianiloru in Vien'a unde si adi se mai aréta celuti'a, in carea a locuitu.

Die Lehre vom Gewissen, dargestellt von Dr. Rudolf Hofmann, Prof. der Theologie zu Leipzig. 1866. — Pretiulu estui opu morale-eticu e 1 tal. 26 gr. d. a.

Mémoires pour servir à l'histoire de mon temps, par M. Guizot; tome 8-ieme. Paris, M. Lévy fr.; Leipzig, F. A. Brockhaus, 1867; pag. 634. — Pr. 1 taleru 15 gr. de arg.

Die Donnerreiche; geistliches Schauspiel in zwei Akten, von Anton Conrad, Priester der Diözese Würzburg. Mainz 1867. — Pr. $7\frac{1}{2}$ gr. d. a.

Ochire prin lumea politica

(din 1—15 Augustu.)

Cronica interna. Deputatiunea pestana si vienesa a celoru 30 de delegati se intrunì in Vien'a in 8 l. c., si de atunci tiene mereu la siedintie atátu partiali câtu si comuni. Ea se svatuesce maicuséma despre statorirea modrulului de pertractare a trebiloru comuni si despre impartírea finantieloru asupr'a celoru dóue diumetati ale imperiului. Totu, ce se aude pana acumu despre rezultatulu desbateriloru deputatiunei, adeveratu nu multiamesce opiniunea publica; se marturimu in sa, cà inca tóte suntu numai coniepture, fiendca desbaterile decurgu in secretu, deunde umorulu vienesiloru si hotezà dej'a deputatiunea cu numele de „parliamentu mutu.“ — Intr'aceea regimulu pestanu si partid'a sa pare cà din dí in dí totu mai multu pierde din terenu, ear partid'a stangei cresce din ce in ce. Kossuth se alese in Vác de deputatu díetalu cu aclamatiune, precumu si alti corifei ai emigratiunei magiare prin alte locuri. Totu Kossuth mai publicà o a dón'a epistola càtra unu amicu, in carea institutiunea comitateloru o numesce singurulu paladiu, carele mai póte inca mantuí natiunea si patri'a magiara periclitata prin elaboratululu díetei pestane in tréb'a afaceriloru comuni. — Ast'a stare si desvoltare a lucruriloru inca a contribuitu póte la aceea, de indílele din urma in diurnalistic'a de aici si in alte cercuri se redicara voci, cari intonara necesitatea de a se contielege cu federalistii boemi; desí acést'a trebue se se ascrie mare parte si tienutei cei barbatesci de pana acumu a Boemiloru. — Din miscamentele politice romane insemnàm cu deosebita satisfaciune procedur'a comitatului Zarandului, carele remustrandu incontr'a ministeriului pestanu, càce acést'a la o municipalitate asia de eminentu romanésca, cumu e Zarandulu, tóte actele si ordinatiunile gubernementali le tramete eschisivu in limb'a magiara, provocà totodata si pre celealalte municipie cu maioritati nemagiare, ca se sprigionésca pre zarandani, facundu si dinsele pasi asemeni.

Cronica esterna. Napoleonu III. cu imperatés'a Eugeni'a in 19 l. c. sosescu in Salisburgu, spre a face dinastiei nóstre o visita de condorere pentru catastrofa

mexicana si alte lovituri ale sortei. Visit'a salisburg. imperatul nostru cu imperatés'a o voru întorce Maiestati-loru sale francesci indata dupa aceea. Aste visite se adu- cu in combinatiune cu incheierea unei aliantie franco- austriace, ceea ce se fia provocata prin existinta unei aliantie pruso-rusesci. Se dice, ca in casu ce intre Pru- si'a si Rusi'a aieva ar existe seau s'ar incheia o aliantia, une poteri europene aru aduce pre tapetu restaurarea Poloniei ca a unei stavile incontr'a colosului de nordu.

Cestiunea Schleswigului de nordu pauséza. La not'a cunoscuta a lui Bismarck, in carea dinsulu cerea garan- tia pentru natiunalitatea Germaniloru reincorporandi in Dani'a, acést'a respunse, ca e gat'a a dá pofit'a garan- tia prin o lege anume, dar nu prin unu tractatu inter- natiunalu, caci acést'a ar poté casioná pre viitoriu inter- ventiune in trebile interne ale Daniei. Fí-va óre pace seau aprinde-se-va din acést'a schinteia foculu bataiei? Desle- garea va depinde multu de la respunsulu lui Bismarck, ce se astépta.

Diplomati'a s'a nevoitu multu a medilocí de la sul- tanulu cu ocasiunea caletoriei sale prin Europ'a, ca se si-dee invoirea spre a se regulá trebile Candici rescolate prin o comisiune internatiunala. Intr'aceea guberniulu micutiei Grecie, carea presub mana a nutritu in totu tipulu revolutiunea candiana, acumu amenintia fara re- serva, ca déca Turci'a nu va fi in stare a pacificá insul'a pana in Septembrie, elu atunci rumpe relatiunile sale di- plomatice cu Pórt'a otomana si va veni intr'ajutoriulu conatiunaliloru sei candiani.

La fruntariile statului papalu se aduna garibaldiani, pentrucá, de aru poté, se petruna in Rom'a si se pro- vóce acolo o rescóla. Itali'a insa, oblegata prin tractatulu din Septembrie, padiesce cu rigóre, sciendu, ca zace in interesulu chiaru alu junelui regatu italianu, ca cestiunea romana se se deslege prin tempu si in modu pacicu.

Gubernulu actualu alu Romaniei tiene cu taría si cu intieptiune patriotica totodata frenela gubernemen- tali. Finantiele tieiei se inbunatatiescu. Mosiele erariului se esarendara cu sume indatinat inainte de introducerea legi rurali, si si cu mai mari. Contributiunei de patenta, carei suntu supusi negociatorii romani, incepu a se su- pune si cei straini, fosti pana acumu in acestu respectu privilegiati. Membriiloru Societatei literarie se arangia in Bucuresci o primire de mare distinctiune. Pre separa- tisti, amintiti si in nru. tr. alu „Sionului r.“, primariulu (consululu) din Romanu prin unu cerculariu indreptatu cátra celealalte primarie i inscientiéza, ca „civii din Romanu stau gat'a a nu suferi orasiulu loru se fia cui- bulu unoru intruniri, cari compromitu unitatea si demni- tatea natiunala, si ca domnii separatisti, cutediandu a veni la Romanu, se voru întorce cu multa neplacere din orasiulu loru.“ Acte acestea, cari ne dau celu mai im- bucuratoriu documentu despre progresulu si intarirea nóuei ordine de lucruri.

Varietati.

Fundulu activu alu academiei sudu-slave, carea in 29 Iul. a. c. se deschise in Zagrabia cu mare pompa si multu entusiasmu, face 200.720 fl. v. a., cu percente a- nuali de 9778 fl.

Municipalitatea din Brail'a a votatu tramiterea la studie superioare in Itali'a a 5 teneri, din Transilvania, Banatu, Bucovin'a, Basarabi'a si Macedoni'a. Gloria ce-

tatiuniloru, cari au datu unu votu atatu de romanescu! („Romanulu.“)

Necrologia. Eruditulu prelatu si capitulariu me- tropolitanu din Vien'a, fostu profesoru de universitate in restempu de câteva'a diecenie, *dr. Ios. Scheiner*, re- pausá, lovit de guta, in 13 l. c. in alu 70. anu alu eta- tei sale. — In 29 Maiu a. c. se mutá la cele eterne pa- rochulu em. alu Margaului, *Ioane sen. Unguru*, in alu 67. anu alu viatiei, ear alu preotiei sale alu 33. Repausatulu nu numai a fostu unu modelu de pietate si virtute preo- tiesca, nu numai si-a datu prunciloru sei o educatiune esemplara, ci in decursu de 18 ani neinctatu s'a lup- tatu si pentru averea materiala (paduri etc.) a pastorii- loru sei, carea era in periclu de a fi rapita decatra po- siesorii din giuru. De aceea mórtea lui cu dreptu cu- ventu o deplangu toti cáti lu cunoscura. — In 7 Iul. mori profesoriulu gimn. beiusianu *Sim. Papu de Le- meni*, in anulu etatei alu 41., alu preotiei si profesurii alu 17. Institutulu pierdu in repausatulu unu profesoriu bunu, dieces'a unu preotu piu si zelosu. — Fia-le tie- rin'a usiora!

„*Albin'a*“ in nru. 83 ne dá respunsu la scurtele nóstre observari, ce i le feceramu in nru. tr. Ea ne tiene intru acést'a disputa in asemenare cu „Tel. rom.“ de pri- sosu zelosi, si apoi totu atunci chiaru dins'a pecatuesce in acestu respectu, vrendu a „introduce casatori'a preo- tiloru dupa chirotonia, ca se scape beseric'a de relele, ce o impresora, si se restituie secele de inflorire a moralei si religiositatei“, casicandu vedi-dómne episcopii si alti preoti crestini cu neinsoratiunea loru dupa chirotonia aru fi de vina, de unii crestini asta-di si-batu jocu de religiunea revelata si inca si mai puçinu voru se traesca crestinesce. — Incátu pentru matrimoniu, repetimu, ca noi Romanii nu numai „n'avemu cauza de a lu desbracă de caractrul de sacramentu“, ci noi crestinii nici nu lu potemu desbracă niciodata. Puçinu ne edifica pentru aceea argumentulu, ce lu adauge „Alb.“, dicundu: „Altmintea e in Itali'a, unde beseric'a r. cat. nici pentru cauza de adulteriu nu recunósce divortiu; acolo nu remane decatu alternativ'a: primesci o casetoria ca sacramentu, in carea vei fi silitu a suferi eventualminte adulteriu, seau vrei o casetoria civila, in carea se nu suferi adulteriu?“ Altcumu pentru acést'a doctrina despre divortiu „Alb.“ ar poté fi si caterisita chiaru de auctoritatea besericei pro- prie gr. or., ca mai ani certi unu arhieru gr. or. de dincóce decatra unu arhieru gr. or. de dincolo de Car- pati, care din urma fara indoela va fi sciutu din espe- rintia, cáta nefericire a adusu in privinti'a morala pre- ste soçietatea romana din principate acea doctrina cu consecinti'a sa de „facu adulteriu, ca se me potu de- sparti.“ — Celibatulu inca nu papii l'au introdusu; ci in conc. I. ecum. de la Nicea 317 parinti au fostu pentru celibatu, si numai 1, Pafnutiu Egipténulu, contr'a; totu pre atunci in apusu sinodulu din Elvir'a (a. 305.) in Spani'a a statoritu celibatul pentru preotii din tienu- turile acele, care statorire partiala in decursulu vécuri- loru s'a generalisatu. — In fine e in retacire „Alb.“, déca, precumu se pare, crede, ca inainte de actualii capitulari casetoriti din Blasiu altii n'aru mai fi existatu. Dincontra capitulu oradanu gr. c. indata la intemeierea sa numerá doi membri casetoriti (Corneli si Radnothfáy), si capit- lulu gr. c. leberganu avu casetoritu pre br. Harasie- wicz de Stern.

Post'a redactiunei. P. t. domniloru: I. L. in Turd'a, T. V. B. in Siarosiu. Am primitu cu multiamita.